

EUSKAL ERTILARIAK

Oar batzuk euskal ertilariei buruz. Oar labur-labur batzuk bakarrik. Montes Iturrioz irundar pintatzaillari artuak. Itzez-itz artuak. Urdanibiko etxezar aundian dauko pintatzeko gela aundi bat Gaxparek. An egoten gara berbetan batzuetan. Pintatzen Gaxpar. Idaz-oarrak artzen ni. Emen doiaz oar batzuk. Batzuk bakarrik. Itzez-itz, nauk euskeratuta. Euskalduna da Montes Iturrioz, baiña erreztasun geiago dauko erderaz berbetan egiteko. Urrengo batean geiago, okerrik ez bada.

* * *

«*Arteta*. Orain-aldiko barritasunak eraginda egoan, baiña bere jaioterriko lurraldearen arima eta kutsu-bidez emon eban bere edertitasuna Artetak. Meunier belgikarragaz etorren bat. euskaldunen liraintasuna eta edertasuna bereganatzen. Gure baserriar bat ikusi ebanean oartu eta egin zan eskultura-egille Meunier. Ormaetan pintatzen ebeenak ziran Aranoa eta Uzelai, eta Arteta be bai. Orregaitik-edo zergaitik eztakit baiña italiarren tankera-zalea zala esaten ebeen Arteta.»

«*Baroja-Errikardo*. Auforta-langintzan, gatzu-garratzakin egiten dan xixelgintzan apaingariak egiten, onen-onentzat artzen dabee Baroja; Goya lenengo dala, jakiña. Modu askotara izan leike euskaldun. Euskaldun senditzen zan Baroja-Errikardo. Biotzean sartuta euskazan gure oiturak eta gauzak: Umore onagaz ikusten ebazan beti. Erakusketa bat egin naban Madrillen Aranjuezen egon nintzan denboran. Udagciena zan, eta Solanagaz egoan Baroja. «Emen aranjueztar pintatzaile au» esan eustan berak. Umore onean egoan beti Errikardo. «Zalantxoko auzunan edo Donostian erakusketak egitia bardin-bardin

da» esaten eban gerrate-osteko urteetan: Gitxi saltzen zan garai artan; urte gogorrek ziran orduko urteak.»

«*Basiano*. Apaltasunez erakusten eban bere burua, asko ekiana izan-arren Basiano. Kolorez gauza ikusgarriak daukoz. Oso ondo pintatzen eban. Desberdina zan, baiña gauza jeinutsuak eukazan, erti-indar aundiagaz asmatzen ekiana be bai-zan.»

«*Beobide*. Atsegin egiten jata neri Beobideren lana. Kemen aundiko indarra daukola uste dot. Indarra eta arimea. Zuloagak be baeukan irudigille moduko zerbait pintatzean. Ertiadierazte bizi, argi eta aundi bat eukan Beobidek taillagintzan, zur-langintzan. Bat egiten ebeen Zuloagak eta Beobidek euren ertiaren bidez adieraztasuna emotean.»

«*Berroeta-Bikendi*. Zirrarakor-zaleen urteak ziran orduan, eta Regoyos eta orduko denborako pintatzaille inpresiolarien agiria izenpetu eban Berruetak be. Gazterik il zan irundar au. Gauza onak egiteko trebetasun aundia ekarren berak. Aize-zabalean eta kanpoan pintatzen eban.»

«*Etxebarria-Joan*. Etxebarria da, Prantziako pintura-ertiak ekarri euskun eragitea geien-geien ezagutzen jakona.»

«*Salis*. Lur-kolore barik pintatzen eban Salisek. Barri-etxuratasuna emoten eutson lurralde-laukoei. Haes auki eban maixutzat Salisek. Koloretza aberatsera jo eban. Alderdieder-zale zabaldu zan. Joaquin Mir egiten jakon atsegin. Margo-kolore garbiaren jabe egin zan Irungo lurralde-baztarrak pintatzean. Politasun aundiagaz egiten ebazan erreztasun aundiagaz eta ariñeketa batean urtetan eutsoen pintura-oarrak.»

«*Uranga-Paulo*. Oitura-pintatzaillea zan Uranga. Erreztasun aundia eukan zirri-borroak egiteko. Igidura egokia emoten eutsoen, eta inguruak bereganatzen zan mutil. Ikustekoa da Bilboko Museuan daukon laukoa. Bizitasun aundikoa zan berbetan Uranga. Martuteneko auzunan etxetxo bat egiteko asmoa eukan, eta album batean eginda eukan zirriborrua erakutsi eustan bein.»

«*Vázquez Díaz*. Urdinabar-koloreak ez ebazan ekarri kanpotik Vázquez Diazek. Emen ikusi ebazan. Emen aurkitu. Toledon pintatu ba-eban, esaterako, beste gauza bat izango zan.»

«*Veyrin*. Asko maite eban Euskalerrria Veyrin Philipek. Ramiro Arrueren eragipena, influentziya, dauko lurralde-laukoetan Veyrinek. *Pastel* izenagaz ezagutzen dan teknikaz egiñiko lauko batzuk erosi eustazan berak gure gerrate denberan, Laburdin nengoala.»

«*Zubiaurre anaiak*. Nortasun aundiko pintatze-tankerea daukee. Beste euskal pintatzailleekandik askatuta dagoz gauzak ikusteko. Izan, euskal pintatzailleak dira izan. Ez dabee ikusten Arteta, edo Tellae-txe, edo Etxebarria ta euren denborako besteen moduan. Zubiaurre-tarrak auren burutasun berezi bat erakutsi dabee.»

«*Zuloaga*. Tajuz, gu baiño gaztelarragoa zan Zuloaga. Joan dan gizaldiaren azkenaldian Prantziak emon euskun pintatzeko barrita-sunaren bitartez eraginda gengoan gure aroko euskal-ertilariak. Gure jaiote-alderdiak emon euskun gure bidea guri, Zuloagari Gaztelaniak emon eutson moduan.»

* * *

Urrengo batean geiago, okerriz ez bada. Ordurarte, Montes Iturrioz lagun dala.

OZERINJAUREGUI.

